

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»

Яренчук Людмила Георгіївна

УДК 378.147:371.38(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор

Кічук Надія Василівна,
Ізмаїльський державний
гуманітарний університет,
завідувач кафедри загальної та
соціальної педагогіки

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор

Радул Валерій Вікторович,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри педагогіки

кандидат педагогічних наук, доцент

Авраменко Олег Борисович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
доцент кафедри технологічних дисциплін

Захист відбудеться «27» січня 2012 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою 65029, м.Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою 65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «21» грудня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Становлення і розвиток нових форм господарювання, зростання обсягу знань з перетворення матеріальних ресурсів, енергії й інформації в інтересах людини, загальні принципи запровадження новітніх технологій вимагають удосконалення технологічної культури майбутніх учителів. Підвищується соціально-педагогічний запит на формування тих особистісно-професійних якостей учителя технологій, які набувають вирішального значення у творчому характері його фахової діяльності.

Проблеми підготовки педагогічних кадрів, формування їхнього творчого потенціалу, розвитку творчих якостей, умінь, науково-педагогічного стилю мислення та діяльності висвітлюються у чисельних дослідженнях (Б.Ананьєв, В.Андрєєв, І.Бєх, Д.Богоявленська, Н.Вишнякова, В.Загвязинський, І.Зязюн, В.Кан-Калик, О.Клепиков, П.Кравчук, Н.Кузьміна, О.Кульчицька, І.Кучерявий, О.Лук, А.Маслоу, О.Матюшкін, Я.Пономарьов, Н.Посталюк, М.Поташник, В.Радул, В.Рибалка, В.Роменець, С.Сисоєва, Т.Сущенко, О.Чаплигін та ін.).

Ураховуючи предметну специфіку діяльності спеціалістів вищих технічних навчальних закладів, учені (О.Авраменко, В.Журавльов, В.Козаков, Е.Лузик, І.Мархель та ін.) акцентують увагу на своєрідності їхньої фахової підготовки. Проблема становлення майбутнього інженера-технолога та розвитку його творчого потенціалу знайшла відображення в наукових працях Г.Альтшуллера, В.Андрущенко, М.Згуровського, О.Ігнатюк, Б.Кедрова, О.Коваленко, В.Моляко, Ю.Нагірного, Н.Ничкало, О.Романовського, Л.Товажнянського, В.Ядова та ін. Загально визнано науковцями, що актуалізація творчого потенціалу особистості виступає передумовою його продуктивної фахової діяльності. Натомість аналіз наукових джерел засвідчує, що бракує системних досліджень, присвячених формуванню творчого потенціалу саме майбутніх учителів технологій, відсутні наукові розвідки щодо оптимізації цього процесу в умовах ступеневої освіти. Попри велику значущість та необхідність формування творчого потенціалу вчителів технологій, процес підготовки студентів у цьому напрямку здійснюється повільно, що ускладнює педагогічну діяльність та не дозволяє педагогу-

початківцю ефективно і творчо вирішувати актуальні практичні завдання.

Аналіз теорії і практики з досліджуваної проблеми виявив наявність суперечностей між:

- потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях, здатних до творчої діяльності та недостатньою розробленістю її теоретико-методичних засад;
- сучасними підвищеними вимогами до якості підготовки вчителя технологій і домінуванням традиційних моделей фахового становлення вчителя трудового навчання;
- використанням сучасних інформаційних технологій у процесі підготовки фахівців та потребою у їх науково обґрунтованому застосуванні у процесі креативно-діалогового навчання студентів.

Актуальність вивчення проблеми формування творчої особистості майбутнього вчителя технологій у процесі фахової підготовки, відсутність фундаментальних досліджень із цієї проблеми, необхідність розв'язання суперечностей між потребою суспільства у високопрофесійних фахівцях, здатних до творчості та чинною методикою їх підготовки вмотивували тему дослідження: *«Формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми кафедри загальної та соціальної педагогіки «Формування професійної мобільності фахівців соціально-педагогічної сфери в системі різнорівневої підготовки» (№0100V000958), що входить до переліку наукових досліджень Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Автором досліджувався аспект формування творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій на етапі його фахової підготовки в бакалавраті.

Тему затверджено на засіданні вченої ради Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 15.01.2009р.) та Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол №1 від 24.02.2009).

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати

педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у вищій школі.

Завдання дослідження:

1. Розкрити педагогічну сутність поняття «творчий потенціал майбутнього вчителя технологій».

2. Виявити структурно-компонентний склад і схарактеризувати рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій.

3. Визначити педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій.

4. Розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати експериментальну методику формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у вищому навчальному закладі.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх учителів технологій у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – методика формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій.

Гіпотеза дослідження – рівень сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій істотно підвищиться, якщо реалізувати у вищій школі сукупність таких педагогічних умов: актуалізація творчого потенціалу студентів у процесі вивчення фахових навчальних дисциплін; організація креативно-діалогового навчання, спрямованого на формування творчого потенціалу; педагогічно доцільне насичення процесу фахової підготовки інноваційними технологіями; стимулювання активності майбутнього вчителя технологій щодо вияву набутих умінь і навичок творчої роботи в процесі педагогічної практики.

Методи дослідження: для розв'язання завдань, перевірки гіпотези дослідження використано *методи теоретичного рівня* пізнання педагогічних явищ: аналіз і систематизація вітчизняної і зарубіжної філософської, психолого-педагогічної, технічної, методичної літератури з метою розкриття сутності феномена «творчий потенціал учителя технологій»; аналіз нормативних документів, навчальних планів вищих навчальних закладів для визначення стану фахової підготовки

майбутніх учителів технологій, виокремлення педагогічних умов, що сприяють формуванню творчого потенціалу студентів; *методи емпіричного рівня*: опитування (бесіди, анкетування) студентів і викладачів з метою з'ясування характеру ставлення респондентів до проблеми дослідження; психолого-педагогічне тестування для розподілу студентів за рівнями наявного творчого потенціалу; педагогічний експеримент задля перевірки визначених педагогічних умов продуктивності формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій; обробку експериментальних даних проведено за допомогою методів математичної статистики, що дозволило перевірити достовірність отриманих результатів.

База дослідження. Експериментально-дослідна робота проводилась на базі Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Рівненського державного гуманітарного університету, Республіканського вищого навчального закладу «Кримський інженерно-педагогічний університет». Експериментальним дослідженням було охоплено 236 студентів 1-4 курсів (спеціальностей «Трудове навчання» і «Технологічна освіта») та 58 учителів-практиків Одещини.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше розкрито* сутність феномена «творчий потенціал майбутнього вчителя технологій» як складної інтегративної особистісно-професійної якості, що сприяє розкриттю прихованих технолого-педагогічних здібностей та професійно важливих властивостей студента і виявляється у фаховій спрямованості на креативну педагогічну діяльність; виявлено компонентну структуру означеної особистісно-професійної якості (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-креативний та рефлексивно-діяльнісний компоненти), критерії їх сформованості (позитивно-активне ставлення до обраної спеціальності, фахова спрямованість, обсяг технолого-педагогічних знань, умінь і навичок, своєрідність вияву творчих здібностей, результативність особистісно-професійного впливу та професійно важливі якості), показники їх вияву; з'ясовано й схарактеризовано рівні сформованості

творчого потенціалу майбутніх учителів технологій (високий, середній, низький); визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови продуктивного формування творчого потенціалу в майбутніх учителів технологій (актуалізація творчого потенціалу студентів у процесі вивчення фахових навчальних дисциплін; організація креативно-діалогового навчання, спрямованого на формування творчого потенціалу; педагогічно доцільне насичення процесу фахової підготовки інноваційними технологіями; стимулювання активності майбутнього вчителя технологій щодо вияву набутих умінь і навичок творчої роботи в процесі педагогічної практики); *удосконалено* зміст фахових навчальних дисциплін підготовки вчителів технологій, здатних до творчості, конкретизовано етапність розгортання процесу формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у ВНЗ.

Подальшого розвитку набула методика фахової підготовки студентів бакалаврату шляхом удосконалення їх креативно-діалогового навчання та педагогічно доцільного застосування інформаційно-комунікаційних і проектних технологій у процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій.

Практична значущість дослідження полягає в розробці й упровадженні діагностувального інструментарію щодо сформованості творчого потенціалу студентів, методики формування означеної особистісно-професійної якості в умовах вищої школи, елективного курсу «Педагогічні засоби формування творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій як чинника актуалізації творчої особистості учня»; системи різнорівневих навчально-пізнавальних завдань, спрямованих на розвиток творчого потенціалу студентів бакалаврату засобами педагогічно обґрунтованого застосування інформаційно-комунікаційних та проектних технологій.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані на лабораторно-практичних заняттях у вищих педагогічних навчальних закладах з фахових навчальних дисциплін, педагогічних коледжах, у написанні студентами курсових і кваліфікаційних робіт з технічної творчості, вчителями і викладачами-

практиками вищих навчальних закладів, а також у розробці нового покоління підручників і посібників для підготовки спеціалістів і магістрів з освітньої галузі «Технології».

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 1-7/75 від 15.02.2011 р.); Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка (акт про впровадження № 488 від 15.02.2011 р.); Бердянського державного педагогічного університету (акт про впровадження № 64/382-01 від 10.02.2011 р.); Херсонського державного університету (акт про впровадження № 18/101 від 7.02.2011 р.); Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (акт про впровадження № 331 від 17.02.2011 р.); Рівненського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 10 від 20.01.2011 р.) та Республіканського вищого навчального закладу «Кримський інженерно-педагогічний університет» (акт про впровадження № 04-08/97 від 11.02.2011р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечувалася методологічною і теоретичною обґрунтованістю вихідних концептуальних положень; використанням комплексу методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті, завданням дослідження; кількісним і якісним аналізом одержаних даних; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; статистичною обробкою результатів педагогічного експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися на *міжнародних* («Професійне навчання персоналу – європейський вибір», м. Київ-Ізмаїл, 2009 р.; «Викладач і студент: умови особистісного і професійного зростання», м. Черкаси, 2009 р.; «Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України», м. Київ, 2009 р.) та *всеукраїнській* («І Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання: Актуальні проблеми педагогіки вищої школи в руслі Болонського реформування», м. Київ, 2010 р.) науково-практичних конференціях,

обговорювалися на засіданнях кафедр трудового навчання, загальної та соціальної педагогіки Ізмаїльського державного гуманітарного університету впродовж п'яти років.

Основні результати дослідження висвітлено у 12 одноосібних публікаціях автора, з них 8 – у провідних наукових фахових виданнях та 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменування), додатків. Повний обсяг дисертації становить 272 сторінок (з них 184 сторінки основного тексту). Робота містить 35 таблиць, 4 діаграми, що займають 19 сторінок основного тексту. Додатки (7) викладено на 72 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання; схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації; подано дані щодо апробації і структури роботи, впровадження одержаних результатів.

У **першому розділі «Теоретичні засади формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки»** визначено й науково обґрунтовано сутність поняття «творчий потенціал майбутнього вчителя технологій», виявлено зміст і компонентну структуру сформованості означеної особистісно-професійної якості, її критерії і показники; визначено педагогічні умови, що забезпечують ефективність процесу формування творчого потенціалу в майбутніх учителів технологій на етапі університетської освіти.

Аналіз праць філософів, психологів та педагогів дозволив з'ясувати, що поняття «творчий потенціал особистості» розглядається дослідниками як: рівень інтелектуальних, емоційних, вольових, фізичних можливостей, трудових практичних навичок та вмінь (В.Моляко); сфера позитивної динаміки всіх властивостей особистості (В.Овчинников); величина, що характеризує потенційну енергію суб'єкта творчості, його силу, міць (О.Клепиков, І.Кучерявий); діяльність,

у якій відображається характер взаємозв'язку всіх здібностей людини (П.Кравчук); інтегративний вияв різноманітних параметрів і властивостей особистості, що має багаторівневу та ієрарховану структуру (Р.Пономарьов); вроджену схильність, задатки, здібності, які проявляються за сприятливих соціальних умов (К.Ушинський).

Зауважимо, що в основі освітньої галузі «Технологія» лежить предметно-перетворювальна діяльність особистості в матеріальному світі, спрямована на створення навчального середовища, розкриття і розвиток у школярів здібностей до проектування та виготовлення виробів, ознайомлення в процесі роботи з різними матеріалами та іншими ресурсами. Змістовими лініями галузі є: людина в технічному середовищі, технологічна діяльність людини, соціально-професійне орієнтування на ринку праці, графічна, інформаційна та проектна діяльність у сфері матеріальної та інтелектуальної культури. Відповідно до вимог сучасного розвитку суспільства «Технологія» є інтегративною освітньою галуззю, яка синтезує наукові знання здебільшого з математики, фізики, хімії, біології, екології, безпеки життєдіяльності, дизайну, економіки, основ правознавства і висвітлює їх прояв у роботі промисловості, сільського господарства, енергетики, транспорту, зв'язку, будівництва, сфери надання послуг, ведення домашнього господарства, культури побуту й інших напрямів життєдіяльності сучасної людини.

Поняття «фахова підготовка» у психолого-педагогічній літературі здебільшого розуміється як цілеспрямовано організований процес, котрий дозволяє здійснювати підготовку особистості до професійної діяльності. У контексті нашого дослідження розумілось, що саме у цьому процесі у майбутніх учителів технологій формуються технологічно-педагогічні вміння і навички роботи з учнями основної школи з метою збагачення їхнього творчого потенціалу в процесі експлуатації машин, практичної технології обробки матеріалів при вивченні навчального предмета «Технології». Відтак, перед учителем технологій постає завдання не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а й сформувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін у сучасному техногенному середовищі.

На основі аналізу феномена «творчий потенціал» як об'єкта наукових досліджень визначено сутність поняття «творчий потенціал майбутнього вчителя технологій», як складної інтегративної особистісно-професійної якості, що сприяє розкриттю прихованих технолого-педагогічних здібностей та професійно важливих властивостей студента і виявляється у фаховій спрямованості на креативну педагогічну діяльність.

У структурі творчого потенціалу майбутніх учителів технологій виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-креативний та рефлексивно-діяльнісний компоненти. Так, до складу мотиваційно-ціннісного компонента входить система педагогічних цінностей, орієнтацій і переконань, включених у цілісний навчально-пізнавальний процес; фахова позиція студента; мотивація на творчу педагогічну діяльність. Критеріями його сформованості та показниками їх вияву було виокремлено такі: позитивно-активне ставлення до обраної спеціальності (емоційна привабливість та позитивна мотивація фахової діяльності) і фахова спрямованість (ціннісні орієнтації, схильність до типу професій «людина-людина»).

Зважаючи на те, що провідну роль у формуванні досліджуваної особистісно-професійної якості відіграє творче застосування набутих знань, умінь і навичок, наступним компонентом творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій було визнано когнітивно-креативний, критеріями сформованості та показниками вияву якого було визначено: обсяг технолого-педагогічних знань, умінь і навичок (зі збагачення творчого потенціалу учнів, з розв'язання нестандартних педагогічних ситуацій) і своєрідність вияву творчих здібностей (творче технічне мислення та уява).

У структурі творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій виокремлено ще й рефлексивно-діяльнісний компонент, адже діяльність слугує засобом самореалізації майбутнього фахівця в особистому та суспільному житті. Відзначимо, що саме діяльнісна складова творчого потенціалу є наскрізною, має тісний взаємозв'язок з іншими компонентами творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій, оскільки саме через неї формується позитивна мотивація

щодо майбутньої фахової діяльності, виявляються творчі здібності, формується когнітивна складова. Критеріями сформованості та показниками вияву означеного компонента було визнано: результативність особистісно-професійного впливу (адекватність самооцінки, стиль самоактуалізації) та професійно важливі якості (вольова саморегуляція, творча активність).

У дослідженні визначено та обґрунтовано педагогічні умови, за якими у бакалавраті відбувається продуктивний процес формування творчого потенціалу студентів, а саме: актуалізація творчого потенціалу студентів у процесі вивчення фахових навчальних дисциплін; організація креативно-діалогового навчання, спрямованого на формування творчого потенціалу студентів; педагогічно доцільне насичення процесу фахової підготовки спеціаліста інноваційними технологіями; стимулювання активності майбутнього вчителя технологій щодо вияву набутих умінь і навичок творчої роботи в процесі педагогічної практики.

У другому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у вищій педагогічній школі» висвітлено методику діагностики й схарактеризовано рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх фахівців; подано результати діагностувального, констатувального, формувального і прикінцевого етапів педагогічного експерименту.

Метою констатувального етапу було виявлення вихідного рівня сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій в експериментальних і контрольних групах.

Задля отримання даних щодо розвитку відповідних компонентів творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій – мотиваційно-ціннісного, когнітивно-креативного та рефлексивно-діяльнісного – було схарактеризовано рівні сформованості досліджуваного феномена.

Високий рівень сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій передбачає наявність у студентів системних і фундаментальних фахових знань та вмінь; володіння прийомами організації творчої діяльності, наявність міцних знань про закони творчості й винахідництва; стабільну

спрямованість особистості на майбутню фахову діяльність; сформованість адекватної самооцінки, прагнення до самоактуалізації; критичний підхід до результатів своєї діяльності, незалежність і обґрунтованість поглядів і міркувань; наявність високого рівня розвитку творчого технічного мислення та уяви; студенти мають яскраво виражену фахову спрямованість на тип професій «людина-людина». Їхня навчально-пізнавальна діяльність має творчий характер. Такі студенти вирізняються цілеспрямованістю, наполегливістю у досягненні мети, сформованими волевовими якостями, їм притаманна творча активність, зацікавленість в ефективній фаховій підготовці до майбутньої діяльності. Вони характеризуються наявністю широкого спектру творчих можливостей, який зростає при стабільно позитивному ставленні майбутнього педагога до вияву творчості в технолого-педагогічній діяльності інших, віри в себе та власні можливості.

Середній рівень сформованості творчого потенціалу характеризується позитивно-пасивним ставленням студента до розвитку власного творчого потенціалу; системним засвоєнням теоретико-практичних знань із майбутньої фахової діяльності, зумовлене продуктивністю педагогічного стимулювання, настановою на інтуїтивне розв'язання творчої технічної або навчально-педагогічної задачі. Їм властива помірна здатність доводити свої судження засобами наукової аргументації; нестабільність спрямованості на творчу діяльність і самореалізацію в ній. Студенти, яких було віднесено до цього рівня, сумлінні, ставлять перед собою цілі, прагнуть їх досягти, але не надто наполегливі в досягненні мети. Навчально-пізнавальна діяльність таких студентів має, здебільшого, конструктивний характер, проте фіксується певна невідповідність між здобутими теоретичними знаннями про науково-технічну творчість та вміннями і навичками їх застосування у практичній роботі. Майбутні вчителі цієї групи виявляють допитливість у розв'язанні завдань здебільшого за наявності інтересу до конкретної проблеми, але їх лякає й зупиняє на шляху до творчості підвищена складність діяльності. Незважаючи на домінування адекватного рівня самооцінки, коригування власної поведінки і творчої діяльності відбувається

епізодично. Таким студентам властиві якості, що спонукають їх до творчості, водночас у них наявні проблеми, що гальмують процес вияву творчої індивідуальності.

Низький рівень творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій властивий тим студентам, у яких спостерігається індиферентне ставлення до розвитку власних творчих якостей; відсутність прагнення до самоактуалізації. Студенти цієї групи, здебільшого, старанні і сумлінні, проте невпевнені в собі, не здатні самостійно подолати перешкоди, мають несформовані особистісно-вольові якості, не виявляють наполегливості в досягненні поставленої мети. Фахові вміння такі студенти демонструють неохоче, не виявляють бажання брати участь в інтерактивних засобах вияву творчої індивідуальності, віддають перевагу традиційним прийомам у навчанні, яке, здебільшого, має репродуктивний характер. Майбутні педагоги цього рівня майже не вміють організовувати власну навчально-професійну діяльність, недооцінюють власні можливості у впровадженні нового засобу або підходу до вирішення завдання, їхня самооцінка або сильно завищена, або, навпаки, занижена. Такі студенти здебільшого не вірять у доцільність творчого акту або навіть не замислюються про таку можливість, виявляють нездатність дійти оригінального засобу вирішення технологічно-педагогічних ситуацій, а тільки слідуєть уже знайомим маршрутом, є емоційно неврівноваженими.

Результати констатувального етапу засвідчили, що більшість студентів виявили низький (ЕГ – 56,7%, КГ – 53,3%) і середній (ЕГ – 36,6%, КГ – 38,3%) рівні сформованості досліджуваної особистісно-професійної якості. На високому рівні знаходилося 6,7% студентів ЕГ та 8,4% - КГ. Такі дані на початок формувального етапу педагогічного експериментального дослідження певним чином відобразили домінування низького вихідного рівня сформованості творчого потенціалу респондентів.

Метою формувального етапу педагогічного експерименту був випереджувальний розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів технологій через упровадження визначених педагогічних умов, а завданням – розвиток

творчих умінь і навичок на основі систематизації набутих теоретико-практичних знань.

Відповідно до *першої педагогічної умови* – актуалізація творчого потенціалу студентів у процесі вивчення фахових дисциплін – на основі аналізу чинних навчальних планів деяких ВНЗ, а також освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом 6.010103 «Технологічна освіта» було встановлено, що у змісті навчання закладено певні можливості для актуалізації творчого потенціалу майбутніх учителів технологій. Однак вони не реалізуються повною мірою через недосконалість процесуального аспекту реалізації вимог навчальних програм у змісті гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки. Стає цілком зрозуміло, що за умов утворення взаємозв'язку поданих навчальних курсів, а також запровадження в цю систему розробленого елективного курсу, що передбачає більш цілеспрямовану і змістовну науково обґрунтовану підготовку студентів з означеного напрямку, стає можливим максимально ефективно спрямувати процес формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій.

У дослідженні було розроблено елективний курс «Педагогічні засоби формування творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій як чинника актуалізації творчої особистості учня», який ознайомлював студентів з теоретичними положеннями щодо творчого потенціалу як стрижневого фахового утворення сучасного вчителя технологій, сприяв вияву творчих здібностей студентів, мав потужний ресурс творчого збагачення педагогічного процесу. Елективний курс за умов модульного навчання розрахований на 1,5 кредити: 36 годин – лекційно-практичних занять, 9 годин – індивідуальної роботи та 9 годин – самостійної роботи студентів.

Основною формою організації теоретичної частини елективного курсу були проблемні лекції, на яких основна увага приділялася настанові на те, що творчий потенціал є провідною особистісно-професійною якістю майбутнього вчителя технологій, тому доцільним є цілеспрямований вплив на процес його формування.

Постановка на лекціях проблемних запитань ставила за мету усвідомлення майбутніми вчителями технологій актуальності проблеми формування їхнього творчого потенціалу. Означене сприяло розвитку у студентів творчого мислення, інтересу до предмета, прагнення до пошуку нових знань, умінь вести дискусію, вільно і аргументовано висловлювати свої думки. На лекціях студенти ознайомлювались із сутністю, структурою та методами діагностики творчого потенціалу учнів, їхньої адекватної самооцінки; із розвитком сучасних інноваційних технологій навчання для подальшого використання у фаховій діяльності. Отже, реалізація першої педагогічної умови була спрямована переважно на формування показників мотиваційно-ціннісного й когнітивно-креативного компонентів творчого потенціалу майбутніх учителів технологій.

Друга педагогічна умова – організація креативно-діалогового навчання, спрямованого на формування творчого потенціалу, – реалізовувалась шляхом переструктурування навчальних модулів практичних занять з елективного курсу, а також залучення ресурсів навчальних дисциплін професійно-педагогічного циклу фахової підготовки майбутніх учителів технологій. На практичних заняттях переважно організовувалося креативно-діалогове навчання у підсистемах «викладач-студент» та «вчитель-учні» під час мікровикладання, яке проводилося не більше 15-20 хв, а його аналіз тривав 5-7 хв. Педагогічна взаємодія під час мікровикладання надавала можливість виявити власну індивідуальність, сприяла самопізнанню, самоствердженню себе як майбутнього вчителя технологій; дозволяла не тільки систематизувати фахові знання, сформувані та вдосконалити вміння та навички, але й виступала джерелом вмотивованості навчально-професійної діяльності, розвивала педагогічні здібності.

Поступово у процес мікровикладання вводилися окремі «навчальні проблеми»: студенти одержували інструкції з описом певної стратегії поведінки, якої вони повинні дотримуватися на занятті, лише перед його початком, що виключало можливість попередньої підготовки «вчителя». Ускладнюючи у такий спосіб заняття, видавалось за можливе сформувані у студентів передусім особистісно-професійні якості (наполегливість, творчу активність), творчі здібності (мислення,

уява), а також підвищити рівень фахової спрямованості та інтерес до типу професій «людина-людина».

Імітаційні види робіт, що застосовувалися під час мікрОВикладання, удосконалювали фахові вміння і навички студентів: конструктивно-моделюючі (планувати і розробляти зміст роботи), організаційні (організувати навчальний процес, стимулюючи творчу активність учнів), комунікативні (чітко і доступно пояснювати навчальний матеріал), гностичні (уміння оптимально добирати навчальний матеріал для певної вікової та типологічної групи), а також уміння і навички розвивати творчий потенціал учнів (поділяти на групи, диференційовано застосовувати відповідні творчі різнорівневі завдання). Результатом такої роботи стало опанування майбутніми вчителями технології збагачення особистісного досвіду щодо формування в учнів творчого потенціалу.

На семінарських заняттях з навчальної дисципліни «Педагогіка» студенти розв'язували різнорівневі навчально-дослідні завдання, які розвивали творчу ініціативу і самостійність, що необхідні вчителю технологій у його фаховій діяльності. Особливістю представленого блоку завдань був аналіз їх виконання за певним педагогічним алгоритмом, що дозволяло студентам здійснити рефлексію (самоаналіз, самооцінку) і тим самим включитись у процес саморозвитку творчого потенціалу.

Розв'язання технічних завдань творчого характеру реалізовувалося здебільшого при викладанні навчальної дисципліни «Основи техніки і технології». Студентам пропонувалися творчі технічні завдання типу: зробити навпаки; змінити агрегатний стан речовини; застосувати прийоми «виконай наперед», «матрьошки» (розмістити один предмет усередині іншого); об'єднати в одну систему; розділити на частини; додати феромагнітний порошок і подіяти магнітним полем; використати теплове розширення; перейти через точку Кюрі для автоматичного виключення і включення електричних пристроїв та ін.

Отже, реалізація другої педагогічної умови сприяла формуванню у студентів творчого потенціалу не лише за когнітивно-креативним компонентом, а й позитивно впливала на показники рефлексивно-діяльнісного компонента творчого

потенціалу.

Реалізація *третьої педагогічної умови* – педагогічно доцільне насичення процесу фахової підготовки інноваційними технологіями – відбувалася впродовж викладання навчальних предметів циклу професійної науково-предметної підготовки, що передбачало активізацію діяльності студентів, спрямованої на застосування педагогічних можливостей інноваційних технологій (інтерактивних, комп'ютерних і проектних). Провідними видами експериментальної роботи були: психолого-педагогічний тренінг «Від творчості вчителя технологій – до творчості учня», створення і презентація портфоліо, розробка й апробація проекту «Я – майбутній учитель технологій». Так, психолого-педагогічний тренінг сприяв усвідомленню студентами себе як суб'єкта майбутньої фахової діяльності, розвитку адекватної самооцінки, самоактуалізації, розвитку наполегливості, творчої активності, формуванню у майбутніх учителів технологій вмінь і навичок спілкування (наприклад, уміння бути учасником або керівником дискусії, правильно будувати ділову бесіду, вислухати і зрозуміти співрозмовника, встановити з ним контакт, скоригувати стосунки в ході бесіди тощо).

У межах тренінгу студенти готували портфоліо, який став інструментом самооцінки та самоактуалізації майбутнього фахівця, а відтак, – ефективним засобом оцінки самооцінки навчальних досягнень. Студенти демонстрували наявний творчий потенціал у процесі презентації та захисту власного портфоліо, використовуючи різні засоби: доповіді, наочні прилади, мультимедійні технології, комп'ютерні презентації різних форматів, відеофільм, фотоальбом тощо.

Проектна діяльність студентів передбачала розв'язання таких ключових завдань: визначення складових проектного дослідження, прогнозування практичної цінності та можливостей подальшого використання, обговорення шляхів вивчення окреслених проблем, планування етапів дослідження, визначення результатів обговорення. Це сприяло розвитку в студентів проблемного бачення педагогічних явищ, критичного мислення, орієнтації на майбутній фах, виробленню у майбутніх учителів творчого стилю педагогічної діяльності, ознайомленню з інтерактивними методами та формами навчання

технологій, формуванню комунікативних, дидактичних, дослідницьких і технічних здібностей та вмінь. Оцінювання проектів «Я – майбутній учитель технологій» відбувалося за модифікованою картою О. Антонової. При цьому враховувалося, що використання ресурсів комп'ютерної техніки в процесі проектно-технологічної діяльності має важливе значення.

Упровадження *четвертої педагогічної умови* – стимулювання активності майбутнього вчителя технологій щодо вияву набутих умінь і навичок творчої роботи в процесі педагогічної практики – здійснювалося під час проходження студентами педагогічної (виробничої) практики. Майбутні вчителі технологій отримували диференційовані завдання, що мали різнорівневий характер і узгоджувалися з наявним у студентів творчим потенціалом. При цьому застосовувалися такі види робіт: розв'язання індивідуально-творчих завдань у практико-орієнтованому навчанні (ведення «Щоденника педагогічних спостережень», аналіз уроку технологій, проведення показових навчальних занять із педагогічно доцільним використанням комп'ютерних програм, розробка творчого технічного проекту на довільно обрану навчальну тему шкільної програми, здійснення профорієнтаційної роботи з учнями старшої школи).

У «Щоденнику педагогічних спостережень» за відповідними методичними орієнтирами студенти-практиканти фіксували аналіз досвіду роботи творчо працюючих учителів технологій (зокрема, бралися до уваги такі питання, як учитель пояснює та перевіряє новий навчальний матеріал, на яких аспектах зосереджує увагу, чи педагогічно доцільно застосовує інноваційні педагогічні технології). У такий спосіб спрямовувалася робота студентів з аналізу уроків, проведених учителем технологій та однокурсниками-практикантами. При цьому студентам пропонувалося активно застосовувати комп'ютерну техніку, що надавала можливість майбутньому вчителю технологій підготувати креслення та технологічні картки не тільки якісно, але й з мінімальною витратою часу. Використовуючи MS Word, студенти готували відповідний дидактичний та методичний матеріал з елементами креслень.

На прикінцевому етапі з'ясувалась ефективність експериментального

навчання з формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій (див. рис.).

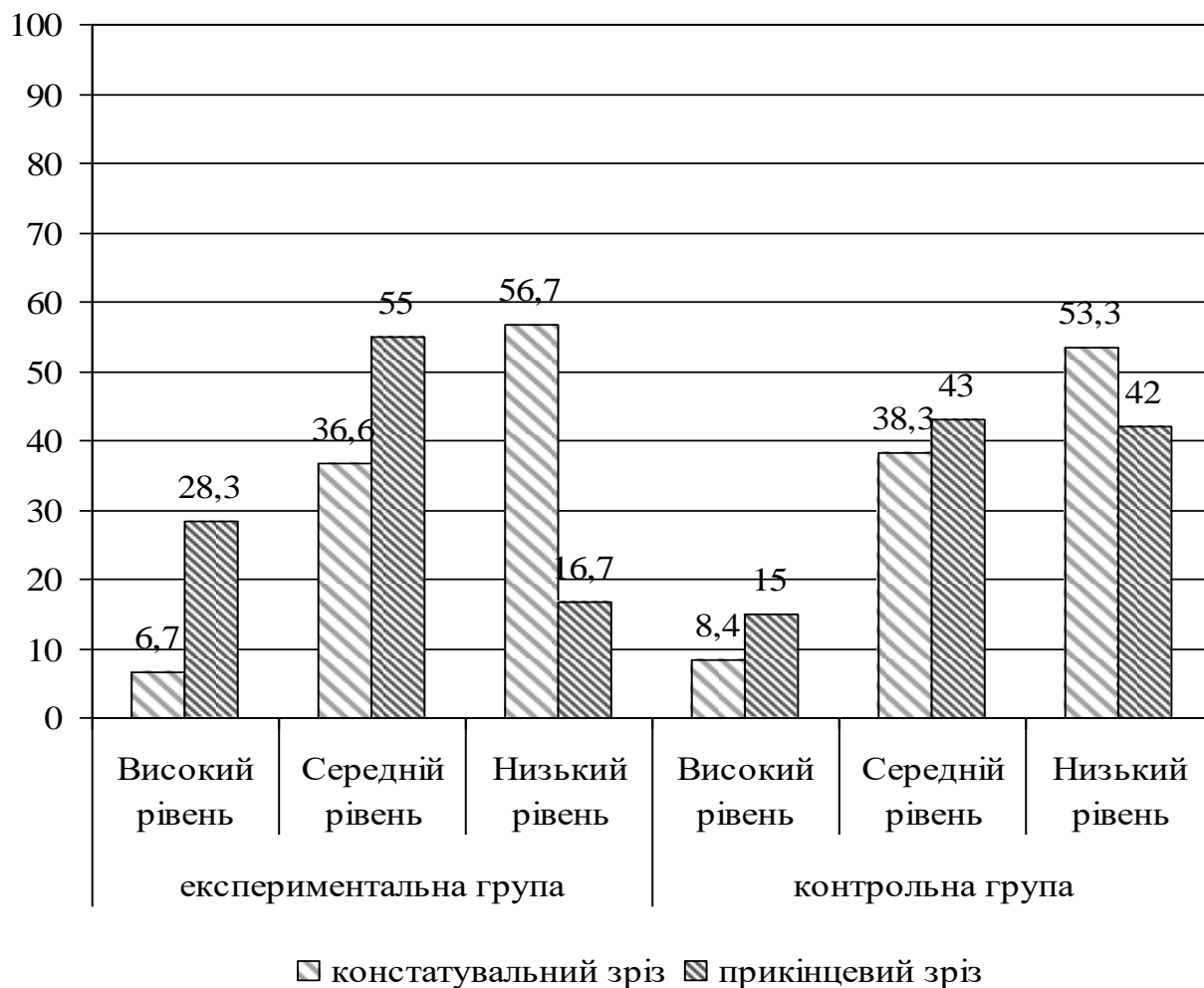

Рис. Динаміка рівнів сформованості творчого потенціалу студентів на констатувальному та прикінцевому етапах (%)

Результати засвідчили суттєву позитивну динаміку рівнів сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій в експериментальній групі. Так, високого рівня досягли 28,3% студентів ЕГ і 15% - КГ, середній рівень сформованості досліджуваної особистісно-професійної якості виявлено у 55% майбутніх учителів технологій ЕГ і 43% - КГ, а низький – у 16,7% респондентів ЕГ і 42% - КГ.

З метою підтвердження ефективності експериментального навчання був проведений статистичний аналіз набутих експериментальних даних. Вибірку розглядали як частину об'єктів дослідження, вибраних певним чином із більш

широкої генеральної сукупності. Ураховуючи обсяг вибірки, було використано t -критерій Стюдента. Порівняння результатів констатувального та прикінцевого етапів педагогічного експерименту в експериментальній та контрольній групах показало, що суттєві зміни за всіма досліджуваними показниками відбулися саме в першій вибірці.

Так, виразність показника «емоційна привабливість» в експериментальній групі у середньому стала вищою, ніж у контрольній на 0,35 бала ($t=2,84$; $p<0,01$), «позитивна мотивація фахової діяльності» - на 0,37 бала ($t=2,96$; $p<0,01$), «ціннісні орієнтації» – на 0,42 бала ($t=3,33$; $p<0,01$), «обсяг технолого-педагогічних ЗУН із збагачення творчого потенціалу учнів» - на 0,42 бала ($t=3,23$; $p<0,01$), «обсяг технолого-педагогічних ЗУН з розв'язання нестандартних педагогічних ситуацій» - на 0,27 бала ($t=2,05$; $p<0,05$), «творче технічне мислення» – на 0,3 бала ($t=2,33$; $p<0,05$), «адекватна самооцінка» – на 0,59 бала ($t=4,87$; $p<0,01$), «стиль самоактуалізації» – на 0,61 бала ($t=5,24$; $p<0,01$), «вольова саморегуляція» – на 0,57 бала ($t=4,68$; $p<0,01$), «творча активність» – на 0,41 бала ($t=3,38$; $p<0,01$). Такі дані, отримані наприкінці дослідно-експериментальної роботи, переконливо підтверджують правомірність висунутої гіпотези.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації досліджено процес формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у період їхньої фахової підготовки; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально апробовано експериментальну методику формування означеної особистісно-професійної якості, змістове ядро якої становили педагогічні умови.

1. Творчий потенціал майбутнього вчителя технологій у дослідженні визначено як складну інтегративну особистісно-професійну якість, що сприяє розкриттю прихованих технолого-педагогічних здібностей та професійно важливих властивостей студента і виявляється у фаховій спрямованості на креативну педагогічну діяльність.

2. У структурі творчого потенціалу майбутніх учителів технологій виокремлено

компоненти, визначено критерії та показники їх вияву: *мотиваційно-ціннісний* – позитивно-активне ставлення до обраної спеціальності (емоційна привабливість майбутнього фаху, позитивна мотивація фахової діяльності), фахова спрямованість (ціннісні орієнтації, схильність до типу професій «людина-людина»); *когнітивно-креативний* – обсяг технолого-педагогічних знань, умінь і навичок (зі збагачення творчого потенціалу учнів, із розв’язання нестандартних педагогічних ситуацій), своєрідність вияву творчих здібностей (творче технічне мислення та уява); *рефлексивно-діяльнісний* – результативність особистісно-професійного впливу (адекватна самооцінка, стиль самоактуалізації), професійно важливі якості (вольова саморегуляція, творча активність). Схарактеризовано рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх учителів технологій (високий, середній, низький) відповідно до визначених критеріїв та їх показників.

3. Педагогічними умовами формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій виступили: актуалізація творчого потенціалу студентів у процесі вивчення фахових навчальних дисциплін; організація креативно-діалогового навчання, спрямованого на формування творчого потенціалу; педагогічно доцільне насичення процесу фахової підготовки інноваційними технологіями; стимулювання активності майбутнього вчителя технологій щодо вияву набутих умінь і навичок творчої роботи в процесі педагогічної практики.

4. У дослідженні було розроблено й апробовано експериментальну методика формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій, засобами реалізації якої були: елективний курс «Педагогічні засоби формування творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій як чинника актуалізації творчої особистості учня», мікрОВикладання, розв’язання навчально-педагогічних і творчих технічних завдань, психолого-педагогічний тренінг «Від творчості вчителя технологій – до творчості учня», створення і презентація портфоліо, розробка й апробація проекту «Я – майбутній учитель технологій», розв’язання індивідуально-творчих завдань у практико-орієнтованому навчанні (ведення «Щоденника педагогічних спостережень», аналіз уроку технологій, проведення відкритих уроків із педагогічно доцільним використанням комп’ютерних програм,

розробка творчого технічного проекту на довільно обрану навчальну тему шкільної програми, здійснення профорієнтаційної роботи з учнями старшої школи).

5. Реалізація розробленої методики формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій засвідчила позитивні зміни у студентів експериментальних груп. Високого рівня в ЕГ досягли 28,3 % майбутніх учителів технологій (було 6,7 %), у КГ – 15 % (було 8,4 %); на середньому рівні в ЕГ виявлено 55 % респондентів (було 36,6 %), у КГ - 43 % (було 38,3 %); на низькому рівні залишилось 16,7 % студентів ЕГ(було 56,7 %) і 42 % - КГ(було 53,3 %).

До перспективних напрямів наукового пошуку відносимо дослідження впливу соціального середовища ВНЗ на розвиток творчого потенціалу студентів, детермінант сформованості творчого потенціалу майбутнього фахівця й розвитку його професійної компетентності, розробку методики формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» і «магістр» за напрямом підготовки «Технологічна освіта».

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Коваленко Л.Г. Підготовка творчого вчителя технологій: деякі аспекти проблеми / Л.Г. Коваленко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – Тернопіль – 2009. - №3. – С.291-293.

2. Коваленко Л.Г. Сучасна педагогічна наука про співвідношення понять «творчість» та «творчий потенціал» / Л.Г. Коваленко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: Зб.наук.пр. – Одеса. – 2009. - №6. – С.137-142.

3. Коваленко Л.Г. Проблема підвищення якості підготовки вчителів у контексті вимог державного стандарту з галузі «Технології» / Л.Г. Коваленко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: спецвипуск. – Одеса. – 2009. – С.258-263.

4. Коваленко Л.Г. Деякі аспекти проблеми формування у вищій школі творчого

потенціалу фахівця технологічної освіти / Л.Г. Коваленко // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Черкаси – 2009. – Вип.147. – С.53-57.

5. Яренчук Л.Г. Випереджувальний розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій: деякі результати експериментального дослідження / Л.Г. Яренчук // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: Зб. наук. пр. – Одеса. – 2011р. – № 1-2. – С.187-192.

6. Яренчук Л.Г. «Творчий потенціал» і «педагогічна творчість» у системі психолого-педагогічних понять / Л.Г. Яренчук // Вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Вип.28. – 2010. – С.81-85.

7. Яренчук Л.Г. Загальноосвітня школа як замовник співтворчості вчителя технологій з учнями основної школи / Л.Г. Яренчук // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: Зб.наук.пр. – Одеса. – 2010. - №7-8. – С.64-72.

8. Яренчук Л.Г. Збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій – актуальна проблема професійної освіти / Л.Г. Яренчук // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: спецвипуск. – Одеса. – 2010. – С.379-384.

9. Коваленко Л.Г. Про один із підходів до оптимізації процесу підготовки вчителів технологій: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Викладач і студент: умови особистісного і професійного зростання»], (29 - 30 жовтня 2009 року). – Черкаси, 2009. – С.90-95.

10. Коваленко Л.Г. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій до втілення педагогічних інновацій: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. [«Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України»], (23 - 24 жовтня 2009 року) – Київ, 2009. – С.175-182.

11. Яренчук Л.Г. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій – показник якості його вищої освіти: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. [«I Всеукраїнські Морозівські читання: Актуальні проблеми педагогіки

вищої школи в руслі Болонського реформування»], (12 – 13 лютого 2010 року) – Київ, 2010. – С.293-296.

12. Яренчук Л.Г. Творчий потенціал майбутнього вчителя технологій: шляхи і засоби формування у вищій школі (за вимогами кредитно-модульної системи): [методичні рекомендації для студентів денної форми навчання] / упорядник Л.Г. Яренчук – Ізмаїл, 2009. – 136с.

АНОТАЦІЯ

Яренчук Л.Г. Формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», МОНмолодьспорту України. – Одеса, 2012.

У дослідженні вперше визначено й науково обґрунтовано сутність феномена «творчий потенціал майбутнього вчителя технологій», що розуміється як складна інтегративна особистісно-професійна якість, яка сприяє розкриттю прихованих технолого-педагогічних здібностей та професійно важливих властивостей студента і виявляється у фаховій спрямованості на креативну педагогічну діяльність. Схарактеризовано компоненти означеної якості: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-креативний та рефлексивно-діяльнісний. Визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що складають змістове ядро експериментальної методики формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій, яка втілюється у ВНЗ.

Ключові слова: творчий потенціал, майбутні вчителі технологій, фахова підготовка, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Яренчук Л.Г. Формирование творческого потенциала будущих учителей технологий в процессе специальной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по

специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского». МОНмолодежьспорта Украины – Одесса, 2012.

В диссертационном исследовании теоретически разработана и апробирована экспериментальная методика формирования творческого потенциала будущих учителей технологий в процессе их обучения в ВУЗе.

В первой главе «Теоретические основы формирования творческого потенциала будущих учителей технологий в процессе профессиональной подготовки» освещена сущность и компонентная структура феномена «творческий потенциал будущего учителя технологий», описаны педагогические условия формирования творческого потенциала студентов бакалаврата.

Творческий потенциал будущего учителя технологий рассматривается как сложное интегративное личностно-профессиональное качество, которое способствует раскрытию технолого-педагогических задатков и профессионально важных особенностей студента и проявляется в ориентировании специалиста на креативную педагогическую деятельность. Структуру творческого потенциала учителя технологий репрезентуют три компонента: мотивационно-ценностный, когнитивно-креативный, рефлексивно-деятельностный.

Педагогическими условиями формирования творческого потенциала будущих учителей технологий выступают: актуализация творческого потенциала студентов в процессе изучения специальных учебных дисциплин; организация креативно-диалогового обучения студентов бакалаврата, которое направлено на опережающее развитие их творческого потенциала; насыщение процесса специальной подготовки педагогически обоснованными инновационными технологиями; стимулирование активности будущих учителей технологий, связанной с реализацией приобретенных умений и навыков творческой работы в процессе педагогической практики.

Во второй главе «Экспериментальная проверка эффективности педагогических условий формирования творческого потенциала будущих учителей технологий в высшей педагогической школе» отражена методика диагностики уровня

сформированности творческого потенциала будущих специалистов; поданы результаты констатирующего и формирующего этапов педагогического эксперимента. Так, реализация такого педагогического условия как «актуализация творческого потенциала студентов в процессе изучения специальных учебных дисциплин» осуществлялась с помощью анализа образовательно-профессиональной программы и действующих учебных планов для подготовки бакалавра. Был разработан специальный элективный курс «Педагогические способы формирования творческого потенциала будущего учителя технологий как фактора актуализации творческой личности ученика», который выполнял компенсаторную роль, обеспечивая систематизацию профессионально значимых знаний, умений и навыков студентов относительно проблематики творческого потенциала личности.

Реализация второго педагогического условия – организация креативно-диалогового обучения, направленного на формирование творческого потенциала студентов, – происходила, в основном, в процессе проведения учебных занятий с привлечением педагогов, которые преподают учебные дисциплины цикла профессиональной и практической подготовки будущих учителей технологий. При этом использовались такие основные средства: применение имитационных видов работ во время микропреподавания, решение учебно-педагогических и творческих технических заданий.

Реализация третьего педагогического условия – насыщение процесса специальной подготовки педагогически обоснованными инновационными технологиями – обрела сквозной характер и происходила на протяжении преподавания учебных дисциплин цикла профессиональной научно-предметной подготовки, что предусматривало активизацию деятельности студентов, направленной на использование педагогических возможностей инновационных технологий (компьютерных и проектных). При этом использовались такие основные виды работы: психолого-педагогический тренинг «От творчества учителя технологий – к творчеству ученика», создание и презентация портфолио, разработка и апробация проекта «Я – будущий учитель технологий».

При реализации четвертого педагогического условия – стимулирование

активности будущих учителей технологий, связанной с реализацией приобретенных умений и навыков творческой работы в процессе педагогической практики – учитывались ресурсы учебно-производственной практики студентов. При этом предполагалось выполнение таких индивидуальных творческих заданий в практико-ориентированном обучении: ведение «Дневника педагогических наблюдений», анализ урока технологий, проведение показательных занятий с использованием компьютерных программ, разработка творческого технического проекта в рамках одной из учебных тем школьной программы, проведение профориентационной работы с учениками старшей школы.

Полученные в процессе экспериментальной работы результаты подтвердили эффективность выделенных педагогических условий формирования творческого потенциала будущих учителей технологий и методики их реализации в процессе вузовской профессиональной подготовки.

Ключевые слова: творческий потенциал, будущие учителя технологий, специальная подготовка, педагогические условия.

RESUME

Yarenchuk L.G. Formation of the Creative Potential of Future Technological Teachers at the Process of their Special Training. – Manuscript.

The dissertation aimed at gaining the degree of the candidate of Pedagogical sciences in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The State institution “South-Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky”. – Odessa, 2012.

The thesis is devoted to the problem of formation of the creative potential of future technological teachers; the essence and component structure of the phenomenon “the creative potential of the technological teacher” was disclosed as a complex integrative personally-professional feature of a teacher that promotes disclosing the students’ hidden technologically-pedagogical skills and professionally important features and is displayed in professional orientation to creative pedagogical activity. The components of this phenomenon have been characterized: motivation and value, cognitive and

creative, reflexive and active. Pedagogical conditions and the methodic of the formation of the creative potential of future technological teachers which consists of two interdependent stages (professional orientation and professional formation) have been determined.

Key words: creative potential, future technological teachers, special training, pedagogical conditions.

Підписано до друку 13.12.2011. Формат 60x90/16.
Ум.друк.арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № ____

*Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Ізмаїльського державного гуманітарного університету*

Адреса: 68610, Одеська обл., м.Ізмаїл, вул.Рєпіна, 12, каб.208
Тел.: (04841) 4-82-42
E-mail rioidgu@ukr.net